

کشتی در خاک، آفتاب و باران

مسابقات کشوری کشتی باچوخه در گود چشمه زینل خان اسفراین بار کور دشکنی از لحاظ تعداد شرکت کننده برگزار شد
از آداب و رسوم، تاریخچه و چالش های این رشته ورزشی ریشه دار گفتیم

ZENDEGI-SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان

شنبه ۵ اردیبهشت ۱۴۰۲
۴ شوال ۱۴۴۴ • ۲۵ آوریل ۲۰۲۲
شماره ۳۱۱۹۵

۲۴۱۵

عکس: فارس

پرونده

کشتی باچوخه یکی از قدیمی ترین و پرتعدادترین ورزش های سنتی و بومی ایران است که خاستگاه اصلی آن، نواحی شمالی خراسان به شمار می رود. این کشتی سنتی به عنوان میراثی معنوی در فهرست آثار ملی میراث ناملموس کشور به ثبت رسیده و آیینی است که برگزاری آن هر ساله در ۱۴ فروردین، ده ها هزار نفر از علاقه مندان از سراسر کشور را به گود زینل خان اسفراین می کشاند، اما امسال به دلیل تقارن با ماه مبارک رمضان، این رویداد با حضور چشمگیر چوخه کاران و تماشاگران در روز دوم تعطیلات عید فطر برگزار شد. این دوره از مسابقات با حضور بیش از ۳۷۵ چوخه کار از سراسر کشور با شور و حال وصف نشدنی و حضور خیل تماشاگران برگزار شد. کشتی باچوخه از گذشته خاستگاه کشتی گیران بنامی بوده و از این رشته پرتعدادر و زیبا، قهرمانان بزرگی به پا خاستند و در جهان هم سرآمد همه دلاوران شدند. این رشته ورزشی یکی از بارزترین ویژگی های فرهنگی اجتماعی و بومی محلی خراسان بزرگ به ویژه منطقه شمال خراسان است و در این منطقه کشتی باچوخه نه تنها به عنوان یک ورزش بلکه به عنوان یک آیین فرهنگی پهلوانی در تمام شئون و زندگی مردم جریان دارد. شهرستان ۱۲۷ هزار نفری اسفراین در ۶۰ کیلومتری جنوب شرقی بجنورد مهد کشتی باچوخه است و تاکنون پهلوانان و قهرمانان زیادی از این خطه برای کشور در میادین ملی و بین المللی افتخار آفرینی کرده اند. مسابقات امسال با حضور ۳۷۵ چوخه کار در ۵ وزن برگزار شد که در پایان این رقابت ها غلام نجاری در وزن ۶۶ کیلوگرم، حامد قربانی در وزن ۷۴ کیلوگرم، امید تیز تک در وزن ۸۴ کیلوگرم، بهزاد اعتمادی در وزن ۹۶ کیلوگرم و محمد تیموری در وزن ۹۶+ کیلوگرم به مقام قهرمانی رسیدند. به بهانه برگزاری این دوره از مسابقات و در پیرونده امروز زندگی سلام از آداب و رسوم این رشته، نقش کشتی باچوخه در ورزش قهرمانی و... خواهیم گفت. همچنین با «هادی عامل» گزارشگری که امسال همانند دوره های گذشته از نزدیک شاهد و راوی این مسابقات بوده است، صحبت کردیم.

کشتی بدون کفش روی خاک با جایزه کله قند

آن چه باید درباره تاریخچه، آداب و رسوم، قوانین و مقررات کشتی باچوخه بدانید

شروع مسابقه با نوای دهل و سرنا

کشتی باچوخه از قدیم معمولاً در دل طبیعت و محیط های باز برگزار می شده است. میدان کشتی ۱۰ در ۱۲ یا ۱۲ متر مربع است، اما مسابقات کشتی باچوخه در قدیم روی تشک در سرای خان ها، عروسی ها، روز عید فطر و ۱۳ و ۱۴ فروردین برگزار می شده است. امروزه کشتی روی خاک نرم یا چمن و با حضور انبوه تماشاگرانی از زن و مرد و پیر و جوان برگزار می شود. مسابقه با نوای دهل و سرنا که همان ریتم جنگ است، آغاز می شود. این بانگ برای خبر دادن کشتی است و از مردم می خواهد که جمع شوند و به تماشای کشتی بنشینند. با نواختن دهل و سرنا (زورنه) توسط پخشی ها، کشتی گیران دور میدان کشتی به حرکت در می آیند و خود را گرم می کنند و برای مسابقه آماده می شوند.

جوابی که نماد زندگی روستایی است

به طور سنتی جوایز کشتی باچوخه از نمادهای زندگی عشایری و روستایی در نظر گرفته می شود. به فاتحان میدان چوخه به عنوان جایزه «قند» داده می شود. در کنار قند هدایایی مانند شتر، قوچ، قالی، جاجیم، گلیم، لوازم منزل، وجه نقد، سکه و... هم به پهلوانان این مسابقات داده می شود.

کشتی باچوخه؛ مادر کشتی آزاد و فرنگی و جودو

کشتی باچوخه سنتی را به نوعی می توان مادر تمام کشتی های آزاد، فرنگی، جودو و کوراش دانست چرا که بیشتر فنون آن شبیه آن هاست و به تدریج به کشتی های دیگر هم رسوخ پیدا کرده است. این رشته ورزشی از گذشته های دور خاستگاه کشتی گیران بنامی بوده و از این رشته پرتعدادر و زیبا قهرمانان بزرگی به پا خاستند. در رشته جودو و کوراش هم چوخه کاران زیادی درخشانند و از زمین های خاکی کشتی باچوخه به همه جا رسیدند. حسین مهرافروزیان، احمد بهمنی، مسلم اسکندر قیلانی، علیرضا رستمی، اصغر یزدانی و ده ها قهرمان دیگر از چوخه به پا خاستند و در کشتی آزاد و فرنگی قهرمان ایران شدند. در جودو و کوراش هم چوخه کاران زیادی درخشانند مانند بهروز پرهیزگار، علی چمن پا، برادران نیک بین، علی معلومات و ده ها جودو کار دیگر که در گهواره چوخه پرورش یافتند. در کشتی باچوخه هم از بابا پهلوان زیارتی، اکبر خراسانی، حاج قربان محمد بهادری، محمد علی محمدزاده و محمد حسین زارعی، احمد وفادار و... به عنوان نام آوران این رشته ورزشی یاد می شود.

شلوار را هم تا زانو بالا می زنند و با پایا برهنه کشتی می گیرند. چون یکی از فنون رایج در کشتی باچوخه «پیچیدن» است که از انگشتان پا استفاده می شود، پوشیدن کفش هم ممنوع است.

لذت تماشای خانوادگی مسابقات

«هادی عامل» که ۳۰ سالگی می شود از نزدیک شاهد مسابقات کشتی باچوخه است. از حساسیت این تماشاگران فیهیمش می گوید

مجید حسین زاده | روزنامه نگار

تا پیش از شیوع کرونا، گود زینل خان اسفراین هر ساله در روز ۱۳ و ۱۴ فروردین میزبان ده ها هزار نفر از علاقه مندان و تماشاگرانی از سراسر کشور بود که بایک وقفه کوتاه به خاطر این همه گیری، امسال به دلیل تقارن با ماه مبارک رمضان این رویداد در روز دوم تعطیلات عید فطر برگزار شد. به این بهانه سراغ «هادی عامل» گزارشگر محبوب کشتی رفتم که از نزدیک در این دوره از مسابقات حضور داشت و لحظه به لحظه بازی ها را برای علاقه مندان به این رشته گزارش کرد.

رقابت های امسال، حساس و تماشایی بود

او درباره تعداد شرکت کنندگان و سطح مسابقات امسال می گوید: «سطح مسابقات خیلی بالا بود و ۳۷۵ کشتی گیر در این دوره از مسابقات حضور داشتند که در پایان تیم فولاد اسفراین موفق شد به مقام قهرمانی دست پیدا کند. گود چشمه زینل خان اسفراین خراسان شمالی امسال بسیار شلوغ تر از سال های گذشته بود. دلشش هم این بود که سال های گذشته، ورزشکاران از اول تا ۱۳ فروردین در گودهای دیگر کشتی می گرفتند و مسابقات نهایی در ۱۴ فروردین برگزار می شد. بنابراین تعدادی ورزشکار خسته می شدند یا آسیب می دیدند و... اما این بار چون مصادف شد با ماه مبارک رمضان، مسابقات در ۲ روز برگزار شد. بنابراین کشتی گیران زیادی آمدند و ۳۷۵ کشتی گیر باچوخه برای اولین بار بود که در این مسابقات شرکت کردند. همه قهرمان ها و بزرگان این رشته به میدان آمدند، بنابراین رقابت ها خیلی نزدیک و تماشایی بود.»

گزارشگری در خاک و باران و آفتاب ساده نیست

«من حدود سه دهه است که همه ساله مسابقات گود چشمه زینل خان را گزارش می کنم، البته با افتخار به این جامی ایم و گزارش می کنم». عامل درباره چالش های گزارش این دوره از مسابقات می گوید: «من در روز سوم اردیبهشت، حدود ۹ ساعت بدون وقفه مشغول گزارش کشتی های باچوخه بودم. حتی وقت خوردن ناهار هم نداشتم چون مسابقات یکسره بود و کشتی گیران زیادی آمده بودند و کار ما هم زیاد شد. در خاک و باد و باران و آفتاب، کشتی

گرفتن و گزارش آن کار ساده ای نیست. یک شنبه از صبح تا ساعت ۱۲:۳۰ آفتاب بود و مردم رو به آفتاب بدون چتر و سایه بان به تماشای بازی ها نشستند. ناگهان باران بهاری

جا کشتی می گیر و مردم حتی یک رفتار غیرورزشی از این پهلوان ندیدند، بسیار تشویق کردند. کشتی گیران باچوخه پهلوانی و جوانمردی را بیشتر از پیروزی و بردن دوست دارند و از قهرمانی برای شان مهم تر است. این خطه به جوانمردی و پهلوانی احترام می گذار و دو همین باعث محبوبیت این رشته ورزشی در بین مردم شده است.»

تماشای خانوادگی باعث زیبایی بیشتر این مسابقات شده است

«بسیاری از تماشاگران این مسابقات با خانواده می آیند و خانم ها هم برای تماشای مسابقات از نزدیک حضور دارند. سال های سال است که این طور است و هیچ مشکلی هم پیش نیامده». این گزارشگر کشتی ادامه می دهد: «مرد ها هم همیشه رعایت کردند تا شعاری ندهند یا رفتاری نداشته باشند که با اصول اخلاقی تناقض داشته باشد. این یک فرهنگ است اما نباید ساده از کنارش گذشت. تماشاگران

کشتی باچوخه فقط دست می زنند، تشویق می کنند و صلوات می فرستند. چون من همیشه در سالن های ورزشی هستم، این سبک تشویق و رعایت اصول اخلاقی را خیلی دوست دارم و این یک ارزش است که باعث زیبایی بیشتر این مسابقات شده است.»

تقریباً از همه شهرهای کشور تماشاگر داشتیم

او درباره این که آیا از دیگر شهر های کشور هم برای تماشای این مسابقات به اسفراین آمده بودند یا نه، می گوید: «از شهر های دیگر هم کشتی گیر و هم تماشاگر داشتیم. ۵۰ درصد تماشاگران این مسابقات اسفراینی هستند و بقیه از شهر های مختلف می آیند. بیشتر شان افرادی هستند که در منطقه خودشان گود دارند و عاشق کشتی باچوخه هستند. به نظرم، تقریباً از همه شهر های کشور تماشاگر داشتیم. فقط نباید فراموش کنیم که نه بر دپایان همه چیز است و نه باخت، کشتی گیران باچوخه در کنار هم دوست و رقیب هستند و همین باعث شده تا این ورزش، هر سال بیشتر از گذشته طرفدار پیدا کند.»